

II ЕТАП ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ІСТОРІЇ У 2025/2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

10 КЛАС

1. XIX століття часто називають «довгим». Поясніть, чому історики використовують це поняття та які події визначають початок і завершення «довгого XIX століття». Проаналізуйте, як процеси модернізації, національного відродження та революцій пов'язані з цією періодизацією. Наведіть аргументи та конкретні історичні приклади. *(Кількість балів – 20)*

2. Уявіть, що Ви член Української Центральної Ради навесні 1917 року. Російська імперія розпалася, але українська держава ще не створена. Перед Вами стоїть завдання – з урахуванням конкретної політичної, економічної та соціальної ситуації того часу запропонувати два альтернативні напрями можливого розвитку політичного курсу Центральної Ради. При цьому треба визначити переваги і ризики для кожного з напрямків, обравши з них найпереконливіший варіант. Свій вибір належно обґрунтуйте. *(Кількість балів – 20)*

3. У другій половині XIX – на початку XX століття Галичину часто називали «українським П'ємонт». Поясніть походження цього порівняння та розкрийте його історичний зміст. Проаналізуйте роль Галичини в розвитку українського національного руху та формуванні української політичної нації. Наведіть конкретні приклади історичних подій та діячів. *(Кількість балів – 20)*

4. Дайте визначення наступним умовним назвам і термінам. *(Кількість балів – 8)*

А) «Трикутник смерті» *(історія України)* _____

Б) «Верденська м'ясорубка» _____

В) «Диво на Віслі» _____

Г) «Листопадовий зрив» або «Листопадовий чин» _____

Д) аболіціонізм _____

Е) гомруль _____

Є) дискримінація _____

Ж) картель _____

5. Заповніть пропуски в синхроністичній таблиці «Україна і світ у XX ст.». У кожному клітинку впишіть по дві важливі події. (Кількість балів – 8)

Події всесвітньої історії	Рік	Події в Україні
	1914	
	1917	
	1919	
	1921	

6. Визначте причини і наслідки зазначених подій. У кожному клітинку впишіть по дві позиції. (Кількість балів – 8)

Причини	Подія	Наслідки
	Громадівський рух 60-х років XIX ст.	
	«Весна народів» – революції в Європі 1848–1849 рр.	
	Революція Мейдзі в Японії (1868 р.)	
	Діяльність «Руської трійці» 1833–1837 рр.	

7. Заповніть пропуски в історичній довідці про Євгена Петрушевича. (Кількість балів – 8)

«Народився 1863 р. у м. Буськ. Навчався на юридичному факультеті _____ університету. Відкрив власну адвокатську контору у Сокалі, став головою місцевого відділення товариства «Просвіта». У 1907-1918 рр. – депутат австрійського парламенту, заступник голови _____. З 1910 р. – депутат галицького сейму. Під час першої світової війни був членом _____ Ради та _____ Ради. 19 жовтня 1918 р. як президент Української Національної Ради проголосив створення на українських землях Австро-Угорщини Української держави. 4 січня 1919 р. обраний _____ Західно-Української Національної Ради. Після проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 р. став членом Директорії УНР. 9 червня 1919 р. призначений _____ Західної Області УНР. Невдовзі виявилися гострі розходження політичних ліній з Петлюрою, передусім з приводу можливого союзу з Польщею. Після укладення 21 квітня 1920 р. договору між УНР і Польщею не визнав цей акт і очолив дипломатичну боротьбу за самовизначення Галичини на міжнародній арені. У серпні 1920 р. сформував екзильний уряд Диктатора, який припинив свою діяльність 15 березня 1923 р. після рішення _____ про передачу

Галичини до складу Польщі. У 1920-х рр. перейшов на позиції «радянськості», але порвав з нею після краху політики _____ в УСРР. Помер у Берліні в 1940 р.»

8. Прочитайте уривки з історичних документів. Визначте: а) коли кожен із них був написаний/оприлюднений, б) з якого приводу, в) хто був його автором. (Кількість балів – 8)

А) «... протягом семи з половиною місяців усі свої сили клав на те, щоби вивести країну з того важкого становища, у котрому вона знаходилася. Бог не дав мені сили впоратися з цим завданням. Нині з огляду на умови, що склалися, керуючись винятково благом України, від влади відмовляюся».

Б) «... Наше міжнародне становище, як суверенної держави, було визнано союзними державами й тепер дістає своє підтвердження від держав нейтральних. Український народ, прагнучи до своєї державної самостійності, має метою тільки забезпечення свого економічного й культурного добробуту. З відкритим серцем пішов він на зустріч дружньому відношенню з Великим Доном й Кубанню і буде вітати і сприяти утворенню добробуту й непохитного державного ладу в братерській йому Великоросії, синам якої Україна й тепер дає широку гостинність. В області внутрішнього життя краю наше правительство видало ряд законів, котрі кладуть міцну основу для майбутньої державності України».

В) «... Передбачаю всю трудність стоячої переді мною праці і молю Бога дати мені силу, аби гідно виконати те, що я вважаю своїм обов'язком перед рідною Україною в сучасний виключний і критичний для неї час. Мені далекі і чужі будь-які власні побудження, і головною своєю метою я ставлю користь і благо народу і всім дорогої нам України. В цій свідомості кличу всіх Вас, громадян і козаків України – без різниці національності й віросповідання – допомогти мені і моїм працівникам і співробітникам у нашому загальному велико відповідальному ділі».

Г) «... Серед решти частин багатостраждальної Росії на Україну випала найбільш щаслива доля. Україна перша навела в себе порядок і законність. ... Ставлячись із співчуттям до всіх страждань Великоросії, Україна всіма силами старалась допомогти своїм братам, виявляючи їм велику гостинність і підтримуючи їх всіма можливими засобами в боротьбі за відновлення в Росії міцного державного порядку ... Україні належить одне з чільних місць, бо від неї пішов порядок і законність в краї і в її межах перший раз свідомо відродилися всі принижені і гноблені більшовицьким деспотизмом громадяни колишньої Росії. Від неї пішли дружба і єднання їх славним великим Доном і славними Кубанськими і Терськими козаками. На цих принципах... має формуватися майбутня політика нашої України. Їй першій належить виступити в справі створення Всеросійської федерації, кінцевою метою якої буде відновлення великої Росії».

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

завдань II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії у 2025/2026 н. р.

10 КЛАС

Питання 1. XIX століття часто називають «довгим». Поясніть, чому історики використовують це поняття та які події визначають початок і завершення «довгого XIX століття». Проаналізуйте, як процеси модернізації, національного відродження та революцій пов'язані з цією періодизацією. Наведіть аргументи та конкретні історичні приклади.

Максимум за завдання – 20 балів, з них:

Пояснення терміну «довге» століття – **3 бали** (максимум)

Визначення + обґрунтування його початку – **1+3 бали** (максимум)

Визначення + обґрунтування його завершення – **1+3 бали** (максимум)

Модернізація – **3 бали** (максимум)

Процеси національного відродження – **3 бали** (максимум)

Революції – **3 бали** (максимум)

Питання 2. Уявіть, що Ви член Української Центральної Ради навесні 1917 року. Російська імперія розпалася, але українська держава ще не створена. Перед Вами стоїть завдання – з урахуванням конкретної політичної, економічної та соціальної ситуації того часу запропонувати два альтернативні напрями можливого розвитку політичного курсу Центральної Ради. При цьому треба визначити переваги і ризики для кожного з напрямків, обравши з них найпереконливіший варіант. Свій вибір належно обґрунтуйте.

Максимум за завдання – 20 балів, з них:

Знання політичної ситуації – **3 бали** (максимум)

Знання економічної ситуації – **3 бали** (максимум)

Знання соціальної ситуації – **3 бали** (максимум)

Наведення автономного та самостійницького шляхів – **2 бали** (максимум)

Визначення переваг – **3 бали** (максимум)

Визначення ризиків – **3 бали** (максимум)

Обґрунтування вибору – **3 бали** (максимум)

Питання 3. У другій половині XIX – на початку XX століття Галичину часто називали «українським П'ємонтом». Поясніть походження цього порівняння та розкрийте його історичний зміст. Проаналізуйте роль Галичини в розвитку українського національного руху та формуванні української політичної нації. Наведіть конкретні приклади історичних подій та діячів.

Максимум за завдання – 20 балів, з них:

Пояснення терміну – **5 балів** (максимум)

Розкриття історичного змісту – **5 балів** (максимум)

Роль Галичини у розвитку українського національного руху – **5 балів** (максимум)

Роль Галичини у формуванні української політичної нації – **5 балів** (максимум)

Питання 4. Дайте визначення наступним умовним назвам і термінам.

Максимум за завдання – **8 балів**. Правильне і повне визначення кожного терміну – **1 бал**.

ВІДПОВІДЬ:

А) *«Трикутник смерті»* – історичний термін, яким характеризують ситуацію українських національних сил наприкінці 1919 р., коли УНР опинилася в оточенні більшовицьких, білогвардійських та польських військ на невеликій території на півдні Волинської губернії, що своїми обрисами нагадувала трикутник.

Б) *«Верденська м'ясорубка»* – умовна назва запеклої битви під Верденом впродовж лютого-грудня 1916 р. між військами Німеччини та Франції, що забрала життя майже 1 млн солдатів з обох сторін. Символ безпрецедентних людських втрат і жорстокості позиційної війни Першої світової війни.

В) *«Диво на Віслі»* – назва Варшавської битви серпня 1920 р. під час радянсько-польської війни, коли польські війська під командуванням Юзефа Пілсудського несподівано розгромили Червону армію та врятували незалежність Польщі.

Г) *«Листопадовий зрив»* – збройне повстання українців у Львові в ніч на 1 листопада 1918 р., яке призвело до встановлення української влади в Галичині.

Д) *аболіціонізм* – суспільно-політичний рух за повну ліквідацію рабства та расової дискримінації, найактивніший у США та країнах Європи у XIX столітті.

Е) *гомруль* – політична програма надання самоврядування Ірландії у складі Британської імперії наприкінці XIX – на початку XX століття, без повного відокремлення від Великої Британії.

Є) *дискримінація* – обмеження прав або надання привілеїв особам чи групам за ознаками раси, національності, мови, релігії, статі чи соціального походження.

Ж) *картель* – форма монополістичного об'єднання підприємств, офіційно незалежних виробників однієї галузі, метою якого є збільшення їхнього колективного прибутку шляхом встановлення ціни, обмеження пропозиції чи іншої обмежувальної практики.

Питання 5*. Заповніть пропуски в синхроністичній таблиці «Україна і світ у XX ст.». У кожную клітинку впишіть по дві важливі події.

Максимум за завдання – **8 балів**. Одна правильно вказана історична подія – **0,5 бала**. Для 1 клітини – **1 бал** (максимум).

ВІДПОВІДЬ:

Події всесвітньої історії	Рік	Події в Україні
Початок Першої світової війни. Битва на р. Марна Вступ у Першу світову війну Туреччини	1914	Створення Головної Української Ради Створення Союзу Визволення України. Галицька битва
Вступ США у Першу світову війну	1917	Початок Української революції

<i>Лютнева революція в Росії</i>		<i>Проголошення УНР</i>
<i>Версальський мирний договір</i>	1919	<i>Чортківська офензива</i>
<i>Сен-Жерменський мирний договір</i>		<i>Початок Першого Зимового походу Армії УНР</i>
<i>Ризький мирний договір</i>	1921	<i>Другий Зимовий похід Армії УНР (Базарська трагедія)</i>
<i>Початок Вашингтонської конференції</i>		<i>Запровадження нової економічної політики (НЕП) в УСРР</i>

Питання 6*. Визначте причини і наслідки зазначених подій. У кожному клітинку впишіть по дві позиції.

Максимум за завдання – **8 балів**. Одна правильно вказана причина історичної події – **0,5 бала**. Один правильно вказаний наслідок історичної події – **0,5 бала**. Для 1 клітини – **1 бал** (максимум).

ВІДПОВІДЬ:

Причини	Подія	Наслідки
<i>Посилення русифікації та заборон української мови й культури</i> <i>Піднесення національної свідомості освіченої інтелігенції</i>	Громадівський рух 60-х років XIX ст.	<i>Створення нелегальних українських громад у Києві, Харкові, Полтаві, Чернігові</i> <i>Поширення української освіти й культури; формування модерного національного руху</i>
<i>Соціально-економічна криза та феодалні пережитки</i> <i>Поширення ідей лібералізму та націоналізму</i>	«Весна народів» – революції в Європі 1848–1849 рр.	<i>Скасування кріпацтва в Австрійській імперії (1848)</i> <i>Активізація національних рухів, у т. ч. українського в Галичині (створення ГРР)</i>
<i>Примусовий «відкритий» доступ Заходу до японських портів і загроза колонізації</i> <i>Криза сьогунату, відсталість соціально-економічного устрою</i>	Революція Мейдзі в Японії (1868 р.)	<i>Ліквідація сьогунату та відновлення влади імператора</i> <i>Початок модернізації та швидкої індустріалізації країни</i>
<i>Політика ополячення й германізації українців у Галичині</i> <i>Поширення романтизму та інтересу до народної мови й культури</i>	Діяльність «Руської трійці» 1833–1837 рр.	<i>Вихід альманаху «Русалка Дністровая»</i> <i>Початок національно-культурного відродження українців у Західній Україні</i>

Питання 7. Заповніть пропуски в історичній довідці про Євгена Петрушевича.

Максимум за завдання – 8 балів. Один правильно заповнений пропуск – 1 бал.

«Народився 1863 р. у м. Буськ. Навчався на юридичному факультеті **Львівського** університету. Відкрив власну адвокатську контору у Сокалі, став головою місцевого відділення товариства «Просвіта». У 1907-1918 рр. – депутат австрійського парламенту, заступник голови **Української Парламентарної Репрезентації**. З 1910 р.– депутат галицького сейму. Під час першої світової війни був членом **Головної Української** Ради та **Загальної Української** Ради. 19 жовтня 1918 р. як президент Української Національної Ради проголосив створення на українських землях Австро-Угорщини Української держави. 4 січня 1919 р. обраний **Президентом** Західно-Української Національної Ради. Після проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 р. став членом Директорії УНР. 9 червня 1919 р. призначений **Диктатором** Західної Області УНР. Невдовзі виявилися гострі розходження політичних ліній з Петлюрою, передусім з приводу можливого союзу з Польщею. Після укладення 21 квітня 1920 р. договору між УНР і Польщею не визнав цей акт і очолив дипломатичну боротьбу за самовизначення Галичини на міжнародній арені. У серпні 1920 р. сформував екзильний уряд Диктатора, який припинив свою діяльність 15 березня 1923 р. після рішення **Ради Послів** про передачу Галичини до складу Польщі. У 1920-х рр. перейшов на позиції «радянськості», але порвав з нею після краху політики «**українізації**» в УСРР. Помер у Берліні в 1940 р.»

Питання 8. Прочитайте уривки з історичних документів. Визначте: а) коли кожен із них був написаний/оприлюднений, б) з якого приводу, в) хто був його автором.

Максимум за завдання – 8 балів. Для кожної цитати: а) коли написаний – **0,5 бала**, б) з якого приводу – **0,5 бала**, в) автор – **1 бал**. Тобто для однієї цитати – **2 бали** (максимум).

ВІДПОВІДЬ:

А) 14 грудня 1918 р.; акт відречення від влади; гетьман Павло Скоропадський.

Б) 29 жовтня 1918 р.; гетьманська грамота з приводу півріччя існування Української Держави; Павло Скоропадський.

В) 29 квітня 1918 р.; гетьманська грамота «До всього українського народу» з приводу захоплення влади; Павло Скоропадський.

Г) 14 листопада 1918 р.; гетьманська грамота «До всіх українських громадян і козаків» («Федеративна грамота»); Павло Скоропадський.

ПРИМІТКА:

На деякі питання (позначені *) для прикладу подається один з можливих варіантів відповідей. Учасники олімпіади можуть запропонувати й свої варіанти, але з обов'язковим дотриманням логіки питання.